

(4)

MEIE SÕBER LÕUNAST

*AA teerajaja, pastori poeg ja farmer lõunast, küsis:
„Kes olen mina ütlema, et Jumalat pole olemas?”*

MU ISA on nelipühi pastor ja töö viib teda mööda halbu teid kulgevatele pikkadele sõitudele. Tema koguduses on vähe liikmeid, kuid sõpru on tal palju, sest tema jaoks pole rassil, usutunnistusel ega sotsiaalsel staatusel vahet. Ei lähe kaua aega, enne kui ta hakkabki kogudusi mööda oma vana käruga ringi sõitma. Nii tema kui vana Maud on koju jõudmise üle rõõmsad. Sõit oli pikk ja külm, kuid ta oli tänulik kuumade telliste eest, mille keegi hooliv inimene talle jalgade soojendamiseks andis. Peagi on õhtusöök laual. Isa lausub söögipalve, mis lükkab pisut edasi minu rünnakut tatrapannkookide ja vorstide kallale.

Saabub magamamineku aeg. Ronin oma pöönin-gul asuvasse tuppa. Kuna on külm, siis rooman vii-vitamata tekikuhja alla ja puhun küünla ära. Tuul on tõusmas ja ulub ümber maja. Mul on soe ja turvaline. Vajun unenägudeta unne.

Olen kirikus. Isa viib teenistust läbi. Üks herilane ronib minu ees istuva naisterahva selga mööda üles. Huvitav, kas ta jõuab tema kaelani. Kurivaim! Minema lendas. Viimaks ometi sai jutlus läbi.

„Nõnda paistku sinu valgus inimeste ees, et nad sinu häid tegusid nähes...” Otsin viiesendist, et see annetustaldrikule poetada sedasi, et see näha oleks.

Olen teise kuti toas kolledžis. „Noh, rebane”, ütles ta mulle, „kas sa napsu ka võtad?” Ma kõhklesin. Isa ei olnud mulle kunagi otseselt joomisest rääkinud, kuid nii palju ma teadsin, et ta ei joonud ise kunagi. Ema vihkas alkoholi ja kartis purjus mehi. Tema vend oli olnud joodik ja surnud vaimuhaiglas. Aga temast ei räägitud minu kuuldes kunagi. Ma polnud kunagi alkoholi tarbinud, kuid olin näinud piisavalt poisse, kes olid end lõbusaks joonud, et sellest ka ise huvitatud olla. Minust ei saaks kunagi külajoodikut.

„Noh,” ütles vanem poiss, „võtad?”

„Vahetevahel,” valetasin ma. Ma ei saanud lasta tal arvata, et olen argpüks.

Ta valas meile kaks jooki. „Sinu terviseks,” ütles ta. Ma jõin selle kõik korraga ära ja hakkasin läkastama. See ei meeldinud mulle, aga ma ei öelnud midagi. Minusse valgus mõnus soojus. See polnudki nii halb. Muidugi, veel üks. Tunne läks veel soojemaks. Tuppa tulid juurde veel mõned poisid. Mu keel läks pehmeks ja jutt muutus vabamaks. Kõik naersid valjusti. Olin vaimukas. Mu alaväärsus kadus. Oi, ma isegi ei hābenenud oma kondiseid jalgu! See oli õige asi!

Ruumi täitis hägu. Valgus hakkas võbelema. Lambipirn jagunes kaheks. Teiste poiste näod muutusid ähmaseks. Mul hakkas halb. Komberdasin vannituppa. Poleks pidanud nii palju või nii kiiresti jooma. Aga nüüd teadsin, kuidas teinekord targem olla. Edaspidi joon nagu härrasmees.

Nii ma kohtusingi John Barleycorniga. See suurepärase kaaslane, kes tegi minust minu käsu peale lõbusa seltsilise, andis mulle nii kauni hāāle, kui me laulsime ”Hail, hail, the gang’s all here” ja ”Sweet Ade-

line” ning vabastas mu hirmudest ja alaväärsustundest. Vana hea John! Ta oli kindla peale tõeline sõber.

Käes on viimase aasta lõpueksamid ja ma võin veel kuidagi selle kooli lõpetada. Ma poleks seda kunagi üritanud, aga ema loodab sellele nii väga. Teisel kursusel päästsid leetrid mind välja langemisest.

Aga lõpp paistab. Minu viimane eksam ja see on lihtne. Jõllitan küsimusi tahvlil. Ma ei mäleta esimese küsimuse vastust. Proovin teise küsimusega. Ei midagi. Mulle ei koida mitte miskit. Püüan keskenduda ühele küsimusele. Ma ei suuda oma tegevusele keskenduda. Muutun rahutuks. Kui ma kohe pihta ei hakka, pole mul aega eksamitööd lõpetada. Miski ei aita, ma ei suuda mõelda.

Lubatud on ruumist lahkuda ja ma lähen oma tuppa. Täidan pool klaasi teraviljapiirituse ja ülejäänu limonaadiga. Nüüd eksamile tagasi. Mu sulg liigub vilkalt. Tean läbi saamiseks piisavalt vastuseid. Vana hea John Barleycorn, tema peale võib alati loota! Milline imeline mõju tal minu mõistusele on. Ta andis mulle diplomi!

Alakaaluline! Kuidas ma seda sõna vihkan. Kolm katset armeesse astuda ja kolm ebaõnnestumist, kuna olen liiga kõhn. Tõsi, olen hiljuti kopsupõletikku põdenud ja mul on põhjendus, aga mu sõbrad on sõjas või sinna minemas ja mina mitte. Külasthan sõpra, kes ootab kutset armeesse. Kõikjal valitseb „söö, joo ja ole õnnelik” atmosfäär ja iman seda endasse. Joon igal õhtul palju. Kannan nüüd hästi, rohkem kui teised poisid.

Mind kutsutakse arstlikku komisjoni ja läbin tervisekontrolli. Pean minema laagrisse 13. novembril. Relvarahu sõlmitakse üheteistkümnendal ja mobilisatsioon tühistatakse. Ei mingit teenistust! Sõda jätab mulle

paar tekki, tualetitarbed, õe kootud kampsuni ja veel suurema alaväärsustunde.

Kell on kümme laupäeva õhtul. Teen ühe suur-korporatsiooni tütarettevõttele raamatupidamist. Mul on kogemusi müügi, hanke ja raamatupidamisega ning minu karjäär liigub ülesmäge.

Siis saabub krahh. Puuvillaäri tabas ikaldus ning toodang jäi saamata. Kahekümne kolme miljoni dollari suurune ülejääk haihtus. Kontorid suleti ja töötajad koondati. Mina ja minu osakonna raamatupidamine viidi üle peakontorisse. Mul ei ole ühtegi abilist ja töötan nii öösiti kui nädalavahetustel. Palka kärbiti. Mu naine ja vastsündinud laps elavad õnneks sugulaste juures. Tunnen end kurnatuna. Arst ütles, et kui ma ei loobu siseruumides töötamisest, saan tuberkuloosi. Aga mis teha? Mul on pere ülal pidada ja pole aega teist tööd otsida.

Haaran pudeli järele, mille just liftipoiss George'ilt sain.

Olen reisiv müügimees. Päev on läbi ja äril ei lähe hästi. Lähen magama. Soovin, et oleksin kodus koos perega, mitte selles räpases hotellis.

Nii-nii, vaat, kes siin on! Vana hea Charlie! Teda on hea näha. Kuidas poisil läheb? Võtame? Kindel see! Ostame neli liitrit "maisiviina", sest see on odav. Siiski olen magama minnes üsna sirge sammuga.

Käes on hommik. Tunnen ennast kohutavalt. Väike jook aitab mind jalule. Aga jalul püsimiseks vajan veel mõnda.

Minust saab poistekooli õpetaja. Olen oma tööd tehes õnnelik. Poisid on toredad ja meil on väga lõbus, nii klassis kui ka väljaspool.

Arstiarved on suured ja mu kontoseis kehvake. Naise vanemad tulevad meile appi. Tunnen haavatud uhkust ja enesehaletsust. Keegi ei näi mulle mu haiguse pärast kaasa tundvat ja mina ei oska hinnata kingituse taga olevat armastust.

Helistan salaviinamüüjale ja täidan oma kõrbenud vaati. Aga märjuke ei jõua vaadis valmidagi. Ma joon end täis. Minu naine on äärmiselt õnnetu. Äi istub minu kõrvale. Ta ei lausu kunagi ühtegi halba sõna. Ta on tõeline sõber, aga mina ei oska seda hinnata.

Me jääme äia juurde. Ämm on haiglas kriitilises seisundis. Ma ei saa magada. Pean end kokku võtma. Hiilin alla ja võtan veinikeldrist pudeli viskit. Kallan mitu klaasi sisse. Äi tuleb. „Lonksu tahad?” küsin. Ta ei vasta ja justkui ei näegi mind. Tema naine sureb selsamal ööl.

Ema on juba pikka aega vähiga võidelnud. Tema lõpp on lähedal ja ta on nüüd haiglas. Ma olen nii palju joonud, aga ei jää üldse purju. Ema ei tohi sellest kunagi teada saada. Näen, et ta on peagi minemas.

Lähen tagasi oma ööbimiskohta hotellis ja tellin liftipoisilt džinni. Ma joon ja lähen magama. Järgmisel hommikul võtan peale ja lähen uuesti ema juurde. Ma ei suuda seda taluda. Lähen tagasi hotelli ja joon veel džinni. Joon vahetpidamata. Ärkan kell kolm öösel üles. Olemine on talumatu piin. Panen tule põlema. Pean toast välja saama või muidu hüppan aknast välja. Kõnnin kilomeetreid. See ei aita. Lähen haiglasse, kus olen sõbrunenud valvearstiga. Ta paneb mind voodisse ja teeb mulle süsti.

Olen haiglas naist vaatamas. Meil sündis veel üks laps. Ta ei rõõmusta mind nähes. Lapse sündimise ajal ma jõin. Äi jääb tema juurde.

On külm ja sünge novembrikuu päev. Ma olen kõvasti võidelnud, et joomine lõpetada. Iga lahing on

lõppenud lüüasaamisega. Ütlen naisele, et ei suuda joomist maha jätta. Ta anub mind, et läheksin alkohoolikute haiglasse, mida mulle soovitati. Ma luban, et lähen. Ta korraldab kõik ära, aga ma ei lähe. Saan ise hakkama. Seekord olen olukorra peremees. Võtan vahel paar õlut.

On järgmise aasta oktoobri viimane päev, pime ja vihmane hommik. Ärkan laudas heinakuhjas. Otsin kärakat, aga ei leia midagi. Kooserdan laua juurde ja joon ära viis pudelit õlut. Pean saama kangemat alkoholi. Korraga tunnen lootusetust, täielikku võimetust edasi minna. Ma lähen koju. Naine on elutoas. Ta oli mind eelmisel õhtul otsinud, pärast seda, kui ma autost väljudes öösse kadusin. Ta oli mind hommikul ka otsinud. Tema kannatus oli katkenud. Enam pole mõtet proovida, sest pole midagi, mida proovida. „Ära ütle midagi,” lausun talle. „Ma võtan midagi ette.”

Olen alkohoolikute haiglas. Ma olen alkohoolik. Ees ootab hullumaja. Kas saaksin lasta end koju lukustada? Järjekordne rumal mõte. Võiksin minna läände mõnda rantšosse, kus ma ei saaks juua. Ma võiksin ju seda teha. Veel üks tobe idee. Soovin, et oleksin surnud, nagu olen korduvalt varemgi soovinud. Olen liiga arg, et end tappa.

Neli alkohoolikut mängivad suitsust läbi imbunud ruumis bridži. Mis iganes hoiaks mu mõtted minust enesest eemal. Mäng on lõppenud ja ülejäänud kolm lahkuvad. Hakkan koristama. Üks mees tuleb tagasi ja sulgeb enda järel ukse.

Ta vaatab mulle otsa. „Sa arvad, et oled lootusetu juhtum, eks ole?” pärib ta.

„Ma tean seda,” vastan.

„Ei ole sa midagi,” sõnab mees. „New Yorgi tänavatel on mehi, kes olid hüllemas seisus kui sina ja nad ei joo enam.”

„Mida siis sina siin teed?” küsin ma.

„Ma väljusin siit üheksa päeva tagasi, lubades hakata ausaks, aga ei hakanud,” vastab ta.

Järjekordne fanaatik, mõtlen endamisi, aga olen viisakas. „Mis see on?” uurin ma.

Seejärel küsib mees minult, kas ma usun jõusse, mis on suurem kui ma ise, nimetagu ma seda siis Jumalaks, Allahiks, Konfutsiuseks, Algpõhjuseks, Jumalikuks Meeleks või kuidagi teisiti. Ütlesin talle, et mina usun elektrisse ja muudesse loodusjõududesse, kuid mis puudutab Jumalat, siis kui Jumal ka on olemas, siis ei ole Ta minu heaks küll midagi teinud. Edasi päris ta, kas ma olen valmis heastama kõiki eksimusi, mida olen kunagi kellelegi suhtes teinud, olenemata sellest, kui valesti nemad minu arvates käitusid. Kas olen valmis olema enda suhtes aus ja rääkima kellelegi kõik enda kohta ära? Kas ma olen valmis joomisprobleemist vabanemiseks mõtlema teistele inimestele ja nende vajadustele, selle asemel et mõelda vaid iseendale?

„Ma olen kõigeks valmis,” vastan.

„Siis on kõik su mured lõppenud,” ütleb mees ja lahkub toast. Selle mehe mõistusega ei ole kõik päris korras. Võtan kätte raamatu ja püüan lugeda, kuid ei suuda keskenduda. Lähen voodisse ja kustutan tule. Aga ma ei saa magada. Järsku turgatab mulle pähe mõte. On see võimalik, et kõik need head inimesed, keda ma olen tundnud, eksivad Jumala osas? Siis leian end mõtlemas iseendale ja mõnele asjale, mida olin tahtnud unustada. Hakkan nägema, et ma ei olegi see inimene, kelleks olin ennast arvanud ja et olin end alati teistest paremaks pidanud. See on minu jaoks tõeline šokk.

Korraga tabab mind mõttesähvatus nagu piksenool. See on hää! „*Kes oled sina ütleva, et Jumalat ei ole olemas?*” See heliseb mu peas, ma ei saa sellest lahti.

Tõusen voodist ja lähen selle mehe tuppa. Ta loeb. „Pean sinult midagi küsima,” lausun ma talle. „Kuidas see palvetamine üldse käib?”

„Vaata,” vastab ta, „sa oled ilmselt palvetanud nagu minagi. Kui oled olnud mingis jamas, siis oled öelnud: „Jumal, palun tee seda või toda.” Kui kõik on läinud nii, nagu sa soovisid, siis oled selle unustanud, ja kui mitte, siis oled öelnud, et Jumalat ei ole olemas või Jumal ei tee sinu jaoks midagi. Kas on nii?”

„Jah,” vastan ma.

„Nii see ei käi,” jätkas ta. „Mina ütlen seda nii: „Jumal, siin ma olen koos kõigi oma raskustega. Olen asjad kihva keeranud ja ei suuda midagi muuta. Võta mind koos kõigi mu muredega ja tee minuga, mida iganes soovid.” Kas see vastab su küsimusele?”

„Jah, vastab küll,” sõnan. Lähen voodisse tagasi. See ei tundu loogiline. Äärmise lootusetuse laine pühib üle minu. Ma olen sügavaimas põrgupõhjas. Ja seal sünnib hiiglaslik lootus. See võib ikkagi tõi olla.

Langen voodist välja põlvili. Ma ei tea, mida öelda. Minusse valgub suur rahu. Tunnen, et mind tõstetakse üles. Ma usun Jumalasse. Ronin tagasi voodisse ja magan nagu laps.

Mõned mehed ja naised tulevad mu eelmise õhtu sõbrale külla. Ta kutsub mind nendega kohtuma. See on lõbus kamp. Ma ei ole kunagi varem nii rõõmsameelseid inimesi näinud. Vestleme. Räägin neile sellest rahust ja usust Jumalasse. Mõtlen oma naisele. Pean talle kirjutama. Üks tüdruk soovitab mul talle helistada. Milline suurepärase mõte!

Naine kuuleb mu häält ja teab, et olen leidnud elule vastuse. Ta tuleb New Yorki. Ma saan haiglast välja ja me külastame mõningaid mu uusi sõpru.

Olen jälle kodus. Olen oma Sõpruskonna kaotanud. Need, kes mind mõistavad, on kaugel. Samad vanad probleemid ja mured ümbritsevad mind ikka veel. Mu pere ajab mind närvi. Asjad ei suju. Olen kurb ja õnnetu. Äkki üks jook. Panen mütsi pähe ja kihutan autoga minema.

Üks asi, mida kaaslased New Yorgist olid mulle soovitanud, oli pöörata tähelepanu teiste inimeste elule. Ma lähen ühe mehe juurde, keda mul paluti külastada, ja räägin talle oma loo. Tunnen end palju paremini! Joogimõtted on kadunud.

Olen rongis teel linna poole. Jätsin oma naise haigena koju ja olin lahkudes tema vastu ebasõbralik. Ma olen väga kurb. Võib-olla on abi mõnest joogist, kui ma linna jõuan. Mind valdab suur hirm. Räägin enda kõrval istuva võõraga. Hirm ja see hullumeelne idee võetakse ära.

Kodus ei suju asjad hästi. Mõistan, et ei saa oma tahtmist nagu varasemalt. Süüdistan oma naist ja lapsi. Mind valdab viha – selline viha, mida ma kunagi varem pole tundnud. Ma ei kannata seda välja. Pakin oma koti ja lahkun. Peatun mõistvate sõprade juures.

Märkan, kus ma olen mõnes asjas eksinud ja ma ei ole enam vihane. Naasen koju ja vabandan oma vigade pärast. Olen jälle rahulik. Kuid ma pole veel mõistnud, et peaksin tegema abistavaid ja isetuid tegusid, ootamata vastutasu. Seda õpin mõne järgneva vihapurske järel.

Olen jälle masenduses. Tahan selle koha maha müüa ja ära kolida. Tahan minna sinna, kus leidub abivajavaid alkohoolikuid ja kus saan olla sõpruskonnas. Mulle helistab üks mees. Kas ma võtaksin ühe noore mehe,

kes on kaks nädalat joonud, enda juurde elama? Varsti elab minu juures veel alkohoolikuid ja mõnel neist on muidki probleeme.

Hakkan Jumalat mängima. Tunnen, et suudan nad kõik korda teha. Ma ei ravi kedagi terveks, aga saan kõva väljaõppe ja olen leidnud uusi sõpru.

Kõik on valesti. Rahaline olukord on halb. Pean leidma mooduse, kuidas raha teenida. Pere tundub mõtlevat ainult kulutamisele. Inimesed ajavad mind närvi. Proovin lugeda. Proovin palvetada. Mind ümbritseb süngus. Miks on Jumal mind maha jätnud? Norutan kodus. Ma ei lähe kodust välja ega seo ennast millegagi. Mis lahti on? Ma ei saa aru. Ma ei taha sel-line olla.

Jooks end täis! See on külmavereline mõte. Ma planeerin kõik ette. Sean sisse väikese garaaži kohal oleva toakese koos raamatute ja joogiveega. Plaanin minna linna, et osta kärakat ning söögipoolist. Ma ei jooks enne koju tagasi jõudmist. Siis keeraksin ukse lukku ja loeksin. Ja lugedes võtaksin pikema intervalliga väikseid lonkse. Võtaksin ennast mõnusalt vindiseks ja hoiaksin seda taset.

Istun autosse ja hakkan sõitma. Poolel sissesõiduteel tabab mind aga mõte. Olen igal juhul aus. Ütlen oma naisele, mida teha kavatsen. Tagurdan ukse juurde ja lähen majja. Kutsun oma naise teise tuppa, kus saame omavahel vestelda. Räägin talle vaikselt oma plaanist. Ta ei lausu sõnagi. Ei lähe ka närvi. Ta jääb rahulikuks.

Kui olen rääkimise lõpetanud, tundub kogu see mõte absurdne. Hirm on kadunud. Ma naeran selle hullumeelsuse üle. Me räägime tühjast-tähjast. Nõrkusest võrsub tugevus.

Tol hetkel ma ei taipa selle kiusatuse põhjust, kuid õpin sellest, et see sai alguse minu soovist saavutada materiaalist edu, mis ületas mu huvi teiste alkohoolikute abistamise vastu. Edaspidi õpin veelgi rohkem aususe kohta, mis on meie iseloomu alustala. Ma õpin, et kui ma toimin vastavalt oma kõrgeimale arusaamale aususest, muutub minu tunnetus aususe suhtes veelgi teravamaks.

Ma õpin, et ausus on tõde ja et tõde teeb meid vabaks!